

Сабактын темасы:
Сандардын катышы. Чен бирдиктеринин байланышы.

Даярдаган: Дуйшекеева А.Н.

5-класс

Сабактын максаты:

Ондук бөлчөктөрдү бөлүүнүн эрежесин билет.

Ой жүгүртүп берилген текстти талдап иштөөгө үйрөнөт.

Тырышчаактыкка, жоопкерчиликке, тактыкка тарбияланышат.

Маселе

Гүлзинада 1000 сом, Сурмаканда 200 сом бар экендиги белгилүү болсо, анда биз Гүлзинанын акчасы 5 эсе көп деп айтабыз: $1000:200 = 5$.

Топчубекте 1900 сом, Сайкалда 64 сом болсо, анда Топчубек жана Сайкал жөнүндө эмне айтуу мүмкүн? Бул суроого жооп берүү үчүн 1900дү 64кө бөлүп, Топчубектин акчасы $1900:64 = 29,6875$ эсе көп деп айтыш керек.

474. Россиянын территориясынын аянты 17075, Казакстандыкы 2717, Өзбекстандыкы 447, Тажикстандыкы 143 миң квадраттык километр. Кыргызстан чама-лап айтканда, 200 миң квадраттык километрди ээлейт. Миңдик бөлчөк тактыгы менен жогоруда аталган өлкөлөрдүн территориясы Кыргызстандын территориясынан канча эсеге чоң?

Чыгаруу: Россия $17075:200=85,375$ эсе,

Казакстан $2717:200=13,585$ эсе,

Өзбекстан $447:200=2,235$,

Тажикстан $143:200=0,715$ эсе чон.

Маселе

1. Чыйырчыктын ылдамдыгы $19,5 \text{ м/сек}$. Аны км/саат менен туюнткула.
2. Самолёттун ылдамдыгы 905 км/саат . Аны жүздүк тактык менен м/сек да туюнткула жана самолёт 33 секундда канча метр учуп өтөрүн аныктагыла.

Чыгарылышы

1. Бир саатта 3600 секунд болгондуктан, секундада $19,5$ метр учуп өтсө, чыйырчык бир саатта $19,5 \cdot 3600 = 70200$ мди учуп өтөр эле. Бир километрде 1000 метр болгондуктан, анын ылдамдыгы $70,2 \text{ км/саат}$ болот.

2. 905 ти 1000 ге көбөйүп, самолёт бир саатта 905000 метр учуп өтөрүн билебиз. Бул санды 3600 гө бөлүп, самолёттун ылдамдыгы $905000 : 3600 = 251,39 \text{ м/сек}$ болорун алабыз. Демек, 33 секундда самолёт: $251,39 \cdot 33 = 8295,87 \text{ м}$ учуп өтөт $251,39 \cdot 33 = 8295,87 \text{ м}$.

Бышыктоочу маселелер

476. 1) чабалекей 21,45 м/сек ылдамдык менен учат. ал канча километр учуп өтөт?

$$21,45 \cdot 120 = 2,574 \text{ км}$$

477. 2) дилдора 89 км/саат ылдамдык менен жүрөт. жүздүк бөлчөккө чейинки тактык менен дилдора 24 секундда канча метрди өтөрүн аныктагыла?

$$89 \text{ км} / 60 \text{ сек} = 0,0247 \text{ км} / \text{сек}, \quad 0,0247 \cdot 24 = 0,593333 \dots \text{ м} = 593,33 \text{ км}$$

Үйгө тапшырма: 199-бет
№: 478, 479